

Kringloopplan laat lastige keuzes liggen

Met een sympathiek klinkend boerenverhaal presenteerde Carola Schouten haar toekomstplannen. 'De consument zal meer moeten gaan betalen voor voedsel', legde de minister onvermoeibaar uit. Maar vertelde ze hiermee een eerlijk verhaal? Critici uiten hun twijfels.

TEKST WICHERT KOOPMAN EN JEROM ROZENDAAL

De communicatiemensen van het ministerie van LNV hadden goed nagedacht over de boodschap die ze wilden overbrengen in de publiciteit rondom het realisatieplan voor de omslag naar kringlooplandbouw. Bij de presentatie in Den Haag waren veel boeren uitgenodigd en minister Carola Schouten hees drie agrarisch ondernemers op het podium. In de algemene media verkondigde ze met verve het verhaal dat de consument meer zal moeten gaan betalen voor het dagelijks eten. Haar boodschap: de omschakeling naar kringlooplandbouw is van belang voor de hele samenleving. Dat mogen we niet alleen op het bordje van de boeren leggen.

Kringlooplandbouw niets nieuws

Van de boeren met wie Schouten sprak, had ze een duidelijke boodschap meegekregen: kom niet weer met allerlei losse maatregelen die vaak ook nog eens tegenstrijdig zijn met elkaar. 'De integrale benadering die de minister voorstaat, is positief', vindt Harm Wiegiersma, voorzitter van de Nederlandse Melkveehouders Vakbond. 'En ook het feit dat ze de bodem centraal zet, spreekt ons aan. Maar laten we eerlijk zijn: kringlooplandbouw is niks nieuws. Werken met minder verliezen willen we toch allemaal?', reageert de melkveehouderijvoorman nuchter. Niettemin noemt Wiegiersma de aanzet voor de nieuwe

koers positief. Het verhaal dat de consument meer zal moeten betalen voor voedsel, klinkt hem sympathiek in de oren. 'Maar het is niet het hele verhaal', waarschuwt hij. 'Er zal ook iets moeten gebeuren aan de machtsverhoudingen in de keten.'

Melkveehouders willen wel

Ook LTO Melkveehouderij-voorman Wil Meulenbroeks wijst erop dat de Nederlandse melkveehouderij al volop in beweging is. 'We werken aan het sluiten van kringlopen, hebben aandacht voor de bodem en grondgebondenheid en proberen actief de uitstoot van broeikasgassen te verlagen', geeft hij aan. 'LTO onderschrijft de denkrichting van de minister, we zijn blij met de toezegging dat ze problemen integraal wil aanpakken en we steunen haar pleidooi voor meer marktmacht voor boeren. Hopelijk blijft het niet bij mooie woorden en zet de minister haar intenties ook om in daden. Om te kunnen vernieuwen hebben ondernemers beleidsruimte nodig. Melkveehouders willen wel. Maar we kunnen het niet zonder actieve steun van de overheid', aldus Meulenbroeks. Marc Jansen, directeur van het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel, de brancheorganisatie van de Nederlandse supermarkten, vindt dat de minister onnodig polariseert met haar pleidooi voor meer marktmacht

Landbouwminister Carola Schouten in de landelijke media

Schouten geciteerd in het AD:

'Ik kan niet uitsluiten dat de consument meer gaat betalen. Dat is de prijs voor voedsel dat meer in balans met de omgeving wordt geproduceerd. Daarvan profiteert uiteindelijk iedereen.'

Schouten voor de camera van de NOS:

'We zien nog steeds dat het voedsel goedkoop is, ook in Europees verband. Uiteindelijk zitten daar grenzen aan. Die prijs wordt ergens neergelegd

en dat is nu bij de boer. Deze kan dat niet meer volhouden en krijgt tegelijkertijd een scheve blik uit de maatschappij voor wat hij allemaal doet.'

Schouten bij Pauw:

'We gaan regelgeving maken om ervoor te zorgen dat boeren samen sterk kunnen staan, dat zij marktmacht kunnen organiseren, om met elkaar een vuist te kunnen vormen.'

voor boeren. 'Het is een karikatuur om te veronderstellen dat retailers de macht hebben en boeren uitknijpen', stelt hij. 'Supermarkten zoeken agrarisch ondernemers juist op en bieden hun de kans om met hun producten uit de anonimiteit te treden. Denk aan de verschillende duurzaamheidsconcepten in de zuivel. Die zijn er gekomen op initiatief van supermarktorganisaties. En volgens mij zijn veel melkveehouders blij met deze ontwikkeling.' Volgens Jansen gaat de minister in haar plan voorbij aan het feit dat de Nederlandse landbouw moet opereren op de wereldmarkt. 'Een economische analyse ontbreekt. Het realisatieplan is volledig gericht op de primaire landbouw. Maar we zullen het met de hele keten van boer tot consument moeten doen', benadrukt hij.

Systeemverandering niet radicaal

Petra Berkhout, landbouweconoom bij Wageningen Economic Research, is minder negatief over het realisatieplan. 'Het is goed dat de minister duidelijk benoemt waar veranderingen nodig zijn. En haar analyse klopt dat dit kostprijsverhogend werkt. Nu komen veel maatschappelijke kosten en inspanningen van boeren nog niet tot uitdrukking in de prijs van hun product. Maar dat zal in de toekomst wel gaan gebeuren', voorspelt ze. 'Nee, Nederland is geen eiland en onze landbouw is sterk afhankelijk van wat er in het buitenland gebeurt. Maar ook daar gaan ontwikkelingen door. De economische gevolgen van radicale koerswijzigingen zullen groot zijn. Maar zolang veranderingen geleidelijk gaan, hoeft de omschakeling naar kringlooplandbouw voor de agrarische sector in Nederland beslist niet negatief uit te pakken.'

Overigens plaatst Berkhout wel een kanttekening. 'Als je de consequenties van de plannen van de minister doortrekt, dan zijn deze volgens mij niet te realiseren zonder de omvang van de veestapel in Nederland aan te passen', zegt ze en legt daarmee de vinger op een zere plek.

Minister geeft schijnzekerheid

Natasja Oerlemans, hoofd van de afdeling voedsel en landbouw bij het Wereld Natuur Fonds, noemt het verhaal dat de minister in de media afstak over hogere prijzen, een afleidingsmanoeuvre van de echte uitdaging: de noodzakelijke reductie van het aantal dieren. Oerlemans is dan ook teleurgesteld in de plannen van Schouten. 'Ik ben blij dat de minister erkent dat een samenhangende aanpak en een systeemverandering nodig zijn. Maar concrete doelen noemt ze niet. En ik vind het onbegrijpelijk dat in het plan volledig wordt voorbij gegaan aan de uitspraak van de Raad van State over PAS', legt ze uit. 'Laat duidelijk zijn: ook voor ons is een verkleining van de veestapel geen doel', benadrukt Oerlemans. 'Maar als we de schade van de landbouw op natuur en milieu in ons land het hoofd willen bieden en het klimaatprobleem willen aanpakken, dan zijn pijnlijke keuzes onvermijdelijk', stelt ze met nadruk. 'Door dit niet te benoemen geeft de minister boeren schijnzekerheid. Ze suggereert dat veehouders rustig kunnen gaan slapen en dat problemen met technische aanpassing zijn op te lossen. Maar hiermee zet je ondernemers op het verkeerde been. Straks hebben ze investeringen gedaan en moet er alsnog aan de noodrem worden getrokken, net zoals de fosfaatwet nodig was om de groei van de veestapel te beteugelen. Dat mag je boeren niet nog eens aandoen', vindt Oerlemans.

Verdienmodel centraal

'Je kunt niet groen doen als je rood staat', reageert NAJK-voorzitter André Arfman op de plannen. 'Het aantal bedrijfsopvolgers is nu al beperkt en de financiering van bedrijfsovernames wordt steeds lastiger', merkt hij op. 'Wij vinden het positief dat de minister jonge boeren en boerinnen een stip op de horizon geeft om naartoe te werken. Ook is het goed dat zij aandacht heeft voor de bodem en de noodzaak om de uitdagingen die spelen integraal aan te pakken. Maar dit plan is nog wel een breed verhaal', geeft Arfman aan. 'Het zal aankomen op de invulling van de details. Daarbij is aandacht voor een eerlijk verdienmodel en ruimte om te ondernemen voor ons essentieel.'

